

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №104
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«30» қыркүйекке 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «29» қыркүйек күні 21 сағаттан «30» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 29.09.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Смагулова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «30» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 5-10 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде және күндіз 0-5 градус жылы.
Күнгей Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 5-10 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 5-10 градус жылы.
Жетісу Алатау	Түнде кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-0,9 мм), тұман күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 25 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3 градус аяз-2 градус жылы, күндіз 2-7 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 0-5 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 8-13 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 8-13 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм) жауады. Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 10-15 градус жылы.
Өгем жотасы	Аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм) жауады. Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Кей жерлерде шанды дауыл күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 23-28 градус жылы.
Сауыр	Түнде кей жерлерде аздаған қар (0,1-0,5 мм) жауады. Солтүстік-батыстан, солтүстіктен жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7 градус аяз, күндіз 0-5 градус жылы.
Тарбағатай	Түнде кей жерлерде аздаған қар (0,1-0,5 мм) жауады. Солтүстік-батыстан, солтүстіктен жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7 градус аяз, күндіз 0-5, кей жерлерде 10 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде қар (1,0-5,0 мм), тұман күтіледі. Солтүстік-батыстан, солтүстіктен жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 10 градус аяз, күндіз 0-5 градус жылы.

2022 жылғы 29 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Таулардағы температуралық фон 2°C -дан 10°C -ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 3570 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Жаңбыр және гляциалды генезисті селдердің сел қауіпті маусымы аяқталуда. Алайда, селдер қауіптілігі аяқталмайды, өйткені қар араласқан су және мұз араласқан су селдері бар. Іле Алатауында Кіші және Үлкен Алматы, Қаскелең,

Шамалған және Ұзынқарғалы өзендерінің алаптарында мұзсу селдері қалыптасты. Мәселен, 1987 жылы 28 қарашада Кіші Алматы өзенінде $120 \text{ м}^3/\text{с}$ шығынымен мұзсу селі қалыптасты. Мұзсу селдің жылдамдығы үлкен болғаны соншалық, мұздықтар көпір астындағы тесікті бітеп қана қоймай, Алматы-Каменское плато автокөлік жолына және "Түрксіб" демалыс үйінің бетон қоршауына ұшып келді. Бақытына орай ешкім зардап шеккен жоқ.

2006 жылдың 5 қаңтарында Ұзынқарғалы өзенінде мұзсу селі қалыптасты. Өзенде табиғи мұз бөгеттері пайда болды, олардың артында көп мөлшерде су жиналды

(жоғарғы сурет). Олардың бұзылуы көшкін тәрізді толқынның қалыптасуына алып келді. Қарғалы (Фабричный) ауылында шұға фабрикасының темірбетон қоршауы жартылай бұзылды, мұзсу селдің одан әрі қозғалысы кезінде жаяу жүргіншілер көпірін жұлып алып кетті, адамдар қаза тапты. Ауылдың төменгі жағында, Ұзынқарғалы өзенінің жайылмасында селдің шөгуі (сол жақ төменгі сурет) орын алды. Мұзсу сел өткеннен кейін өзен әдетте мұз түзілімдерінен тазаланады (төменгі оң жақ сурет). Селдер туралы интернеттен мына кітаптан

танысуға болады: Степанов Б. С., Яфязова Р. К. «Селевые явления Юго-Восточного Казахстана: Т.3. Селевые процессы и селетехнические сооружения». – Алматы, 2014. – 434 б.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "29" қыркүйекке

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 28.09	Мин. 29.09	08 ч. 29.09	День 28.09	Ночь 29.09	Ср. 28.09	08 ч. 29.09	Ср. 28.09	Макс. 28.09	08 ч. 29.09		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	4.9	0.2										*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			2.0			255	254	0.04	0.07	0.01	0	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			6.0			603	603	0.19	0.19	0.19	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	10.9	3.3										*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			8.0			261	261	1.29	1.29	1.29	0	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			8.0			99	100				0	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			8.0			45	45	0.07	0.07	0.07	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			10.0			185	184	1.19	1.29	1.08	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			8.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			3.0			304	304	0.81	0.81	0.81	0	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			9.0			266	266				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			6.0			73	73				+1	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			7.0			270	268	1.13	1.17	0.99	0	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			8.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			8.0			275	275	3.62	3.62	3.62	0	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			6.0			80	79	0.06	0.05	0.05	-2	
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			7.0			187	186				-1	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			8.0			293	293				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	8.6	1.1	6.0			953	953				0	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«30» қыркүйекке 2022 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Жалпы маусымдық қар сызығы жоқ. 3700 м биіктікте қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Топырақтың ылғалдануы критериалды мәннен төмен. Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Түнде кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-0,9 мм), тұман күтіледі. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтардың еруі біршама баяулады. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Түнде кей жерлерде аздаған қар (0,1-0,5 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Түнде кей жерлерде аздаған қар (0,1-0,5 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Кей жерлерде қар (1,0-5,0 мм), тұман күтіледі. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.